

Andrzej Miszczuk

**Uwarunkowania gospodarki przestrzennej
w regionach transgranicznych**

Poznań 24-25 listopada 2016

Plan prezentacji:

Wstęp

1. Uwarunkowania geopolityczne
2. Uwarunkowania społeczno-ekonomiczne
3. Uwarunkowania instytucjonalne

Wnioski

Wstęp (1)

- Celem prezentacji jest ukazanie specyficznych dla regionów transgranicznych uwarunkowań prowadzenia spójnej gospodarki przestrzennej, rozumianej zarówno jako gospodarowanie w przestrzeni, gospodarowanie przestrzenią jak też zagospodarowanie przestrzenne oraz politykę przestrzenną.
- Przedstawione zostały wybrane uwarunkowania, typowe dla regionów transgranicznych. Dlatego też pominięto m.in. uwarunkowania przyrodnicze, które zawsze odgrywają istotną rolę, niezależnie od położenia regionów.

Wstęp (2)

- Pojęcie regionu transgranicznego jest wieloznaczne, ale każdy tego typu region ma swój specyficzny, niepowtarzalny charakter, a jego znaczenie może często w sposób dramatyczny zmieniać się w czasie i przestrzeni. Nie ulega jednak wątpliwości, że region transgraniczny jest obszarem stanowiącym część przestrzeni geograficznej, której wyznacznikiem jest położenie wzdłuż granicy państwowej, po obu jej stronach. Może on być zdelimitowany na podstawie jednorodności cech (region strefowy) lub powiązań (region węzłowy).

Uwarunkowania geopolityczne (1)

- Pierwszym i najważniejszym uwarunkowaniem związanym z zagospodarowaniem przestrzennym oraz prowadzeniem polityki przestrzennej w ramach regionu transgranicznego, jest geneza i charakter granicy państwowej.
- Granica ta może mieć charakter antecendentny lub subsekwentny, znajdować się w jednej z czterech faz rozwoju (wrogości, koegzystencji, współpracy, współzależności) lub pełnić jedną z trzech funkcji (dezintegracyjną, fragmegracyjną, integracyjną).

Uwarunkowania geopolityczne (2)

- Najmniejsze pole działania występuje w przypadku granicy subsekwentnej, wrogości i dezintegracyjnej. Wówczas granica pełni funkcję bariery przestrzennej na obszarze, który przed jej delimitacją wykazywał spójność przestrzenną.

Uwarunkowania społeczno-ekonomiczne (1)

- W warunkach granicy zamkniętej występuje narastanie peryferyzacji społeczno-ekonomicznej i przestrzennej, przejawiającej się m.in.: niską dostępnością komunikacyjną, wyposażeniem w nieliczne środki transportu i słabą pozycją w systemie transportowym, eksportem zasobów pracy, importem dóbr finalnych i usług, pogarszaniem jakości kapitału ludzkiego i społecznego, odpływem migracyjnym, niską gęstością zaludnienia, brakiem elit lokalnych, selektywnym zagospodarowaniem przestrzeni.

Uwarunkowania społeczno-ekonomiczne (2)

- W efekcie powstaje i narasta dystans społeczno-ekonomiczny, wyrażający się poziomem rozwoju gospodarczego i warunkami życia ludności,
- Otwarcie granicy może z kolei wywołać efekt kohezji, drenażu, „wyspy” lub wykluczenia.

Uwarunkowania instytucjonalne (1)

- Uwarunkowania instytucjonalne wiążą się z nieadekwatnością kompetencyjną sąsiadujących ze sobą regionów administracyjnych oraz jednostek subregionalnych. Szczególnie widoczną w zestawieniu państw federalnych, unitarnych regionalnych z państwami unitarnymi zdecentralizowanymi, scentralizowanymi lub niedemokratycznymi.

Uwarunkowania instytucjonalne (2)

Występujący dystans instytucjonalny może:

- stanowić zagrożenie rozwoju (wzmagać peryferyjność), ze względu na niedobór kompetencji otoczenia,
- stanowić szanse (stymulować rozwój), gdyż otoczenie charakteryzuje nadwyżka kompetencji.

Uwarunkowania instytucjonalne (3)

- Próby niwelowania dystansu instytucjonalnego mogą stać się przesłanką do podejmowaniu procesów reformowania ustroju regionów i jednostek subregionalnych (lokalnych) sąsiadujących państw.

Wnioski (1)

- Gospodarka przestrzenna w regionach transgranicznych ma charakter specyficzny ze względu na występujące uwarunkowania.
- Najważniejsze są uwarunkowania geopolityczne, które decydują o charakterze i funkcjach granicy państwowej.

Wnioski (2)

- Zarówno granica zamknięta (dzieląca) jak i otwarta (integrująca) wywołuje nie zawsze korzystne zjawiska społeczno-ekonomiczne oraz przestrzenne.
- Dużym utrudnieniem w prowadzeniu spójnej polityki przestrzennej w regionach transgranicznych jest dystans instytucjonalny występujący pomiędzy podmiotami tej polityki, położonymi po obu stronach granicy.

Dziękuję za uwagę